

STRATEGIPLAN 2024–2028

RiddoDuottarMuseat ealiha eallinárbámet
vássanáiggis boahhteáigái

RiddoDuottarMuseat viderefører vår livsarv
fra vår fortid til vår fremtid

1. Innledning	2
2. Museenes samfunnsrolle.....	3
3. RiddoDuottarMuseat	4
4. Visjon.....	6
5. Våre verdier	6
6. Hovedmålsetting og prioriteringer strategiperioden 2024-2028	6
7. RDMs innsatsområder	7
7.1 Formidling	7
7.2 Samlingsforvaltning, bygg og anlegg.....	8
7.3 Kunnskap og forskning.....	9
7.4 Egen organisasjon	10

1. Innledning

Det viktigste ansvaret til RiddoDuottarMuseat (RDM) er å påse at den samiske og kvenske materielle og immaterielle natur- og kulturarven fortsatt vil være levende og tilgjengelig for fremtidige generasjoner. De samiske museene har en viktig rolle som bærer av kunnskap, der kunnskap og språk bevares gjennom dokumentasjon, bruk og utvikling.

Den eldste samiske kulturarven finnes nå på museer ute i verden, mens vi selv har lite av den på de samiske museene. Det å føre tilbake slikt materiale er en viktig samfunnsrolle for RDMs museer. Det er derfor RDMs oppgave å samle inn det som er mistet, og som nå finnes hos andre, for at samene selv skal eie kulturarven sin. Vår samiske og kvenske historie, med forsøk på å ta fra oss språk og tradisjoner gjennom assimilering og homogenisering over flere hundre år, har ført til tap av både kunnskap og kultur. I tillegg har resultatene av den brente jords taktikk og tvangsevakueringen under andre verdenskrig fjernet mye av det vi hadde av materielle vitnesbyrd om kulturarven vår. Den pågående globaliserings- og homogeniseringsprosessen, klimaendringene og samfunns- og industriutviklingen endrer også premissene for språket, kulturen, tradisjonene, kunnskapen og levesettet vi har den dag i dag.

Et eksempel på tap av samisk tradisjonell kunnskap er fredningen av oter i 1982. Dette resulterte i at herreluer fra Karasjok som tradisjonelt inneholdt oterskinn i bremmen, ble laget med fuskepels i stedet. Viktig kunnskap om jakt på oter og bearbeiding av både kjøtt og skinn er nå i fare for å forsvinne. Det er avgjørende at museene aktivt bidrar til å ta vare på denne kunnskapen, inkludert metoder for innsamling, bearbeiding, vedlikehold og bevaring av oterskinn. Dette eksempelet understreker behovet for å bevare kunnskapen, spesielt med tanke på at det en dag kan bli lovlig å jakte på oter og bruke oterskinn igjen. Gjennom

museenes bevaringsarbeid kan samfunnet en dag gjeninnføre den tradisjonelle bruken av oterskinn. På den måten spiller museene en avgjørende rolle i revitaliseringen og vitaliseringen av slike kulturelle praksiser.

Ved å bruke tradisjonskunnskapen i praksis, f.eks. til konservering blir den «gamle måten» holdt i live. Samtidig blir tradisjonell kunnskap, metode og teknologi løftet til en profesjon innenfor de samiske museenes virksomhet. Tradisjonskunnskap bevares ved å være aktualisert. Lover, regler og kunnskap må drøftes i et urfolksperspektiv, ettersom det kun er samene og kvenene selv som kan aktualisere sin kunnskap som en profesjon på egne institusjoner. Det er en rolle ingen andre vil eller *kan* ta – dette må vi gjøre selv.

2. Museenes samfunnsrolle

International Council of Museum (ICOM) har følgende definisjon på et museum:

Et museum er en ikke-kommersiell, permanent institusjon i samfunnets tjeneste, som forsker på, samler, konserverer, fortolker og formidler materiell og immateriell kulturarv. Museene er åpne for publikum, tilgjengelige og inkluderende, og fremmer mangfold og bærekraft. De opererer og kommuniserer etisk og profesjonelt, legger til rette for bred deltakelse fra samfunnet og tilbyr varierte opplevelser for utdanning, underholdning, refleksjon og kunnskapsdeling.

De samiske museene er bygd opp i samsvar med denne definisjonen, der formålet er å tjene det samiske samfunnet. De samiske museene er tuftet på prinsippet om at samer som en del av urfolksretten har rett til å eie og forvalte egen kulturarv.

I 2020 vedtok Sametinget prinsipper for sin museumspolitik. Disse prinsippene gir retningslinjer for forvaltningen av museene i Sápmi.

RiddoDuottarMuseat er ett av seks konsoliderte museer som Sametinget har forvaltningsansvaret for, og Sametinget finansierer store deler av RDMs budsjett.

Sametingets museumspolitik har som hovedmål å bevare, dokumentere, forske på og formidle den samiske kulturarven. Dette inkluderer alle aspekter av samisk kultur, inkludert språk, tradisjoner, kunst, håndverk og historie. Sametingets politik understreker viktigheten av samisk eierskap av og kontroll over den samiske kulturarven.

Sametingets politik legger vekt på å formidle den samiske kulturarven til både samiske samfunn og et bredere publikum. Museene skal legge til rette for ulike former for formidling, inkludert utstillinger, arrangementer og digitale plattformer. Sametinget legger også vekt på samarbeid, forskning og etiske retningslinjer for å sikre at den samiske kulturarven forvaltes på en bærekraftig måte. Museene skal følge etiske retningslinjer for innsamling, bevaring og formidling av den samiske kulturarven. Dette inkluderer respekt for samiske verdier, tradisjoner og rettigheter.

I Meld. St. 23 (2020–2021) *Musea i samfunnet – Tillit, ting og tid* har regjeringen fastsatt

følgende hovedmål for museumssektoren:

- solid kunnskapsproduksjon
- relevant formidling
- helhetlig samlingsutvikling
- trygg ivaretaking
- aktiv samhandling

RDMs strategiplan for 2024–2028 bygger på disse overordnede føringene.

3. RiddoDuottarMuseat

RiddoDuottarMuseat (RDM) ble etablert som en privat stiftelse i 2006 av Kautokeino kommune, Porsanger kommune, Stiftelsen De Samiske Samlinger (Karasjok) og Stiftelsen Kokelv sjøsamiske museum (Hammerfest).

RDM forvalter de største og mest omfattende samiske samlingene og er til stede i sentrale samiske områder med en levende kultur og språk, samt på viktige steder for revitalisering av sjøsamisk kultur. RDM formidler samisk innlandskultur, reindrift, sjøsamisk kultur og møtet mellom samisk, kvensk og norsk kultur. Nordsamisk, kvensk og norsk brukes daglig i vår virksomhet.

RDMs samfunnsoppdrag er beskrevet i § 2 i stiftelsens vedtekter:

RiddoDuottarMuseat har som formål å aktivt bidra til at samisk identitet, språk og kulturtradisjoner vernes, synliggjøres og utvikles blant annet ved:

- *å drive museums- og utstillingsvirksomhet som presenterer samisk kunst, tradisjoner, historie og kultur*
- *å formidle og informere om samisk kunst-, historie, tradisjoner og kultur, samt kunnskapsproduksjon*
- *å arbeide for å heve kvaliteten av samisk museumsarbeid*
- *innsamling og dokumentasjon av samisk kunst- og kulturhistorisk materiale*
- *å sikre gode bevaringsforhold for samlingene og en tilrettelegging som sikrer et bredt publikum tilgang til dem*
- *at samisk språk bør utvikles som hovedspråk ved RiddoDuottarMuseat*
- *å yte museumsfaglig bistand til andre museer og aktuelle institusjoner*

Som konsolidert museum skal RiddoDuottarMuseat være åpen for, og selv medvirke til et nært samarbeid med andre samiske museer, institusjoner og organisasjoner, herunder også næringslivet.

RiddoDuottarMuseat skal også bidra til utvikling av nasjonale museumsnettverk.

RDM består av fire kulturhistoriske museer, der virksomheten spenner fra kulturhistorie, bygningsvern, samisk museumsterminologi og digitalisering til samisk kulturarv. Museet forvalter også Sametingets kunstsamling og låner ut kunstverk til en rekke museer i inn- og utland. RDM er en sentral arena for forvaltning og formidling av samisk kunst. Sentralt i arbeidet til RDM står planleggingen av et eget samisk kunstmuseum.

RDM er medlem av Norges museumsforbund. Samisk museumslag er en seksjon under museumsforbundet, og samisk museumsnettverk er et faglig nasjonalt museumsnettverk som er slått sammen med museumslaget. Samisk museumslag og samisk museumsnettverk jobber både museumspolitisk og museumsfaglig for å styrke de samiske museene. Gjennom Norges museumsforbund deltar RDM også i samtlige underliggende seksjoner.

DRM deltar også i det nasjonale kunstmuseumsnettverket og i nettverket for kunstmuseumsledere som ledes av Nasjonalmuseet, og er dessuten med i museumsnettverket for museer i Troms og Finnmark. RDMs ansatte deltar i ulike samarbeidsprosjekter nasjonalt og internasjonalt.

Museene i RDM:

Sámiid Vuorká-Dávvirat / De Samiske Samlinger ble etablert 1972 som det første samiske museet og den første samiske kulturinstitusjonen i Norge. Hensikten med etableringen var å fremme samisk kultur og styrke samenes status som folkegruppe. Utemuseet har samiske bygninger med bl.a. et unikt gårdsanlegg fra Jávrebannjárga og Beaivvášgieddi gamle fjellstue. Museet er per i dag det største samiske museet i Norge.

Jáhkovuona mearasámi musea / Kokelv sjøsamiske museum ble stiftet i 1991. I 1992 kjøpte stiftelsen Nillágården, et nedlagt sjøsamisk småbruk, hvor museet nå har utstilling i hus, fjøs og naust. Nillágården ble drevet etter selvbergingsprinsippet, med småbruk og fiske, noe som gjenspeiles i gjenstandssamlingen. Museet er et genuint sjøsamisk småbruk med gjenreisingshus og fjøs og en båtsamling i stornaustet ved fjorden.

Guovdageainnu gilišilju / Kautokeino bygdetun ligger ved elvebredden i sentrum av Kautokeino. Museumsområdet er dyrket mark fra begynnelsen av 1700-tallet. Det var skoletomt fra 1883 til 1959, men er nå et rekonstruert miljø fra Guovdageaidnu/Kautokeino for ca. 100 år siden, med flere fredede bygninger samt torvgammer og konstruksjoner fra reindrift og utmarksboplasser.

Porsáŋgu musea / Porsanger museum / Porsangin museumi representerer og viser samisk, kvensk og norsk kulturhistorie, samt krigshistorien fra andre verdenskrig. Porsanger Museum har hovedbase i Lakselv sentrum. Museet er forankret i lokalmiljøet og dets historie og deltar aktivt i samarbeid med institusjoner, foreninger og lag i kommunen om blant annet bevaring av kulturminner, kunstutstillinger og duodji. Målet er alt fra å skape samfunnsengasjement til å la besøkende utforske og lære om tradisjonelle teknikker.

Sámi Dáiddamagasiidna / Samisk kunstmagasin forvalter verdens største samling av samisk samtidskunst (dáidda) og kunsthåndverk (Dáiddaduodji). I dag består samlingen av mer enn 1700 verk, med årlig tilvekst av verk. Kunstverk kjøpes inn gjennom ved Sametingets kunstinnkjøpsordning, som består av fire samiske kunstnere, to ledere og to varamedlemmer som leder innkjøpsarbeidet i hele Sápmi. Samisk samtidskunst formidles også på vandreutstillinger i inn- og utland, samt ved utlån av verk til eksterne formidlingsprosjekter.

4. Visjon

RiddoDuottarMuseats visjon er:

RiddoDuottarMuseat ealiha eallinárbámet vássanáiggis boahhteáigái.

RiddoDuottarMuseat viderefører vår livsarv fra vår fortid til vår fremtid.

Fortiden har betydning for dagens og fremtidens samfunn. Ved å kjenne historien vil vi sikre den samiske fremtiden. RDM skal ha museer som viser samisk og kvensk kunst, duodji, kultur, tradisjon, språk og historie. RDM og RDMs museer skal være en synlig aktør på lokalt så vel som nasjonalt og internasjonalt plan.

5. Våre verdier

Våre verdier skal gjenspeiles i hele vår virksomhet:

ANSVARLIG: RDM skal være en ansvarlig og faglig kompetent forvalter av vår kulturarv.

SAMLENDE: RDM skal være samlende for de samiske samfunnene og for de museene som inngår i sammenslutningen.

ENGASJERT: RDM skal være en pådriver og delta i debattene.

RELEVANT: RDM gjør det samiske relevant for oss selv og storsamfunnet nasjonalt og internasjonalt.

FORANKRING: RDM skal være forankret i det samiske samfunnet og lokalsamfunnene.

6. Hovedmål og prioriteringer i strategiperioden 2024–2028

Hovedmålet er at RiddoDuottarMuseat skal være en ledende nasjonal samisk museumssammenslutning som sikrer at den samiske kulturarven vernes, synliggjøres, videreføres og utvikles. Med dette bidrar RDM til å styrke samisk kultur, identitet, språk og tradisjon.

Bååstede er navnet på et tilbakeføringsprosjekt som startet i 2012. Prosjektet er basert på en avtale som Norsk Folkemuseum og Kulturhistorisk museum inngikk med Sametinget om å føre tilbake omtrent halvparten av deres samiske samling. I perioden 2014–2019 ble det forhandlet om hvilke gjenstander som skulle tilbakeføres, og RDMs museer overtok eierskapet til 734 gjenstander¹. Flesteparten av disse oppbevares fortsatt i Oslo på grunn av manglende fasiliteter til å bevare disse i lokalmuseene. Målet er å få de fysiske gjenstandene levert tilbake så snart som mulig.

¹ Fordeling av gjenstandene: Kokelv sjøsamiske museum: 20, Porsanger Museum: 36, De Samiske Samlinger: 126, Kautokeino bygdetun: 552

Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport vil i strategiperioden vil være viktig for RDM å følge opp.

I strategiperioden vil RiddoDuottarMuseat ha følgende hovedprioriteringer:

- Bygge nytt bygg for Samisk kunstmuseum og De Samiske Samlinger
- sikre god kompetanse innen samisk bygnings- og fartøyvern
- prioritere arbeidet med en samisk museumsvitenskap og bruk av samisk pedagogikk i formidlingsarbeidet
- følge opp Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport
- sikre god ressursutnyttelse og arbeidsflyt internt i organisasjonen

7. RDMs innsatsområder

For å nå hovedmålet vil RDM fokusere på følgende fire innsatsområder:

- formidling
- samlingsforvaltning, bygg og anlegg
- kunnskap og forskning
- egen organisasjon

7.1 Formidling

RDM formidler samisk og kvensk kunst- og kulturhistorie gjennom utstillinger og aktiviteter. RDM legger et vidt formidlingsbegrep til grunn, der formidling omfatter alt som gjøres for å presentere kunst, kulturopplevelser og kunnskap for publikum, slik som utstillinger, kataloger, omvisninger, kursing, undervisning, samtaler og digital formidling.

Det skal være samene selv som setter premissene for fortellingene om oss selv. Det er viktig at vi selv kjenner oss igjen og har eierskap til det som formidles om vår historie og vår samtid.

For RDMs museer er den høyest prioriterte målgruppen det samiske og kvenske folk, med vekt på den oppvoksende generasjonen. Å bidra til kunnskapsformidling og dialog om samisk kunst- og kulturhistorie for de samiske lokalbefolkningene i RDMs virkeområder er grunnleggende for å oppfylle vårt samfunnsoppdrag. Dette vil være relevant også for andre målgrupper, og RDM skal være en relevant kulturinstitusjon nasjonalt og internasjonalt.

Publikumstallene på RDMs museer er lavere enn ønsket, og det er et potensiale for vekst. RDMs museer består av basisutstillinger (faste utstillinger) og midlertidige utstillinger med ulike temaer. Våre museer har også andre typer aktiviteter som boklanseringer, konserter og foredrag, gjerne i samarbeid med andre.

RDM har gjennom sin markedsføringsplan tatt i bruk nye digitale formidlingsmetoder som sosiale medier og podkaster. For formidlingen betyr det at informasjon om museene er mer tilgjengelig for publikum.

Mål: RDM formidler samisk kunst- og kulturhistorie gjennom aktiviteter og utstillinger som er relevante for ulike målgrupper.

Strategier:

RDM vil

- være en møteplass og skape engasjement i våre lokalsamfunn
- utarbeide og ta i bruk en formidlingsplan med fokus på å utvikle samisk museumspedagogikk
- følge opp markedsføringsstrategien og prioritere ressurser til dette arbeidet
- forsterke formidlingen av det museumsfaglige arbeidet med samlingene ved å vise frem og fortelle om prosesser via blant annet sosiale medier
- prioritere å gjøre samlingene tilgjengelige gjennom Digitalt museum

7.2 Samlingsforvaltning, bygg og anlegg

RDM forvalter betydelige samlinger som dokumenterer samisk og kvensk historie og samisk kunsthistorie. Vi har gjenstander, fotografier, kunst, lyd- og filmsamlinger, arkiv og bibliotek. Samlingene vokser stadig gjennom passivt mottak og aktive innsamlingsprosjekter samt gjennom Sametingets innkjøpsordning for kunst. Gjennom Bååstede-prosjektet skal samiske gjenstander tilbakeføres, noe som vil gi mulighet for en enda sterkere nærhet til vår egen kulturarv.

RDMs museer kan ikke samle på alt. RDM må i større grad revidere og prioritere samlingene og avhende materiale som mangler tilstrekkelig bevaringsverdi. For å kunne utføre dette må vi ha god kunnskap om samlingene.

Registrering, digitalisering og publisering av samlingene har vært prioritert, men det er fortsatt et stort etterslep på grunn av manglende ressurser. Dette kan medføre at kunnskap om samlingene og objektene går tapt. Uten en fullstendig oversikt over samlingenes innhold har man ikke et godt nok grunnlag for komplementering av samlinger eller avhending av materiale.

Alle museene i RDM har behov for oppgraderinger eller nybygg. Museenes magasiner, med unntak av kunstmagasinet, er ikke tilfredsstillende. Museene må ha en bygningsmasse med gode utstillingsarealer, som samtidig gjør det mulig å oppbevare samlingene på en forsvarlig måte.

Noen av RDMs museer har friluftsmuseer eller båtsamlinger, noe som krever god

kompetanse innen bygnings- og fartøyvern. Det er i dag et stort behov for restaurering og vedlikehold.

Mål: RDM-museenes samlinger forvaltes for fremtiden.

Strategier:

RDM vil

- utarbeide en prioritert plan for bygg og infrastruktur for hele RDM
- arbeide for tilfredsstillende magasiner og oppbevaringsforhold ved våre lokaliteter
- prioritere ressurser til bygnings- og fartøyvern
- videreføre arbeidet med digitalisering og tilgjengeliggjøring av samlingene
- prioritere tilbakeføringssaker som komplementerer våre samlinger
- utarbeide en plan for samlingsrevisjon, prioritering og avhending (bærekraft)
- samarbeide med andre institusjoner og aktører som Samisk museumslag om planverk for samlingsforvaltning, metodeutvikling og digitale løsninger

7.3 Kunnskap og forskning

Det er et stort behov for forskning innenfor de samiske museenes kunnskapsområder – slik som bruk av tradisjonell kunnskap i konserveringsarbeidet. Den samiske tradisjonelle teknologien er interessant bare for de samiske institusjonene, og dermed vil ikke forskning på våre unike områder gjøres av andre – vi må selv forske på de områdene der vi har behov for mer kunnskap.

Det er også begrenset forskning om RDMs samlinger. Utviklingen av kunnskap om samlingene er helt avgjørende for å skape gode og relevante publikumstilbud. Samlingsutvikling, kunnskapsproduksjon og formidling må betraktes som en helhetlig prosess for å styrke den faglige kompetansen og god utnyttelse av ressursene.

Mål: RDM skal være et kunnskapsproduserende museum i et samisk perspektiv og et urfolksperspektiv.

Strategier:

RDM vil

- legge til rette for forskningsaktivitet og kunnskapsutvikling med utgangspunkt i samlingene og museumsfaget, i et samisk perspektiv
- utarbeide en forskningsplan og prioritere ressurser til forskning
- utvikle, gjerne sammen med Sámi allaskuvlla og andre samiske museer, konserveringsmetoder for samiske materialer i samlingene og skape en felles konserveringstjeneste
- være en foretrukket samarbeidspartner for samiske, kvenske, norske og internasjonale museer, samt andre relevante samiske institusjoner og lokale aktører

- bidra til å bygge opp samisk kunsthistorie som fag

7.4 Egen organisasjon

RDMs viktigste ressurs er medarbeiderne. Vi har engasjerte medarbeidere med unik kompetanse om den samiske kulturarven, men har imidlertid begrensede ressurser med tanke på RDMs samfunnsoppdrag og forventninger. RDM har en stor bredde i sine oppgaver, og det er behov for sterkere prioriteringer og bedre ressursutnyttelse.

RDM ble omorganisert i 2017, fra fagenheter til avdelinger knyttet til lokalitet. Samtidig ble RDMs administrasjon bygd ned for å styrke de lokale avdelingene. Det er imidlertid behov for å styrke arbeidet på tvers av avdelingene, for på best mulig måte å nyttiggjøre seg de faglige ressursene som RDM har til rådighet, og redusere sårbarheten på det enkelte museet.

I strategiperioden skal det bygges et nytt museumsbygg for Samisk kunstmuseum og De Samiske Samlinger. RDM har i dag kunstmagasinet som en egen avdeling, og i forbindelse med byggeprosjektet skal organiseringen og ressursbehovet ved det nye kunstmuseet avklares.

Det er utfordrende å få ansatte med både samisk språk og fagkompetanse. Museene er kompetansearbeidsplasser på flere fagområder, samtidig er det nødvendig med samisk språk, kvensk og samisk kulturkompetanse innenfor alle fagområder.

Mål: RDM skal være en attraktiv arbeidsplass som rekrutterer og utvikler sterk kompetanse og fremmer samarbeidskultur om felles ambisjoner på tvers av museene. Samisk er et hovedspråk ved RDM.

Strategier:

RDM vil

- utvikle organisasjonen for å få bedre ressursutnyttelse og arbeidsflyt i hele organisasjonen
- bygge opp *Samisk kunstmuseum* med tilstrekkelige ressurser for god forvaltning og formidling
- utarbeide en kompetanseplan som definerer fagområder, og kartlegge fremtidige behov for å få den utviklingen vi ønsker
- sikre en sunn økonomi som gir handlingsrom og forutsigbarhet
- utvikle en attraktiv arbeidsgiverstrategi og personalpolitikk, der lønn inngår
- legge til rette for lærlingordninger
- legge til rette for samisk språkopplæring for de ansatte
- rekruttere aktivt blant samiskspråklige studenter
- sørge for et allsamisk perspektiv
- følge opp strategiplanen

